

2. Frihet for alle, ikke for de få

Vår mulighet til å bestemme over egne liv og delta i samfunnet er det som gjør oss fri.

Markedskreftenes dominans på stadig flere arenaer gjør oss mindre fri. SV vil motarbeide en kommersialisering av alle sider av folks liv. Et mangfoldig samfunn der mennesker har politiske og sosiale rettigheter og ikke opplever diskriminering, gir frihet til flere. SV vil derfor utvide demokratiet og la folkestyre erstatte markedsrett.

Demokrati og rettigheter

Brede og sterke folkelige bevegelser kjempet utover i det forrige århundret gradvis fram en rekke demokratiske rettigheter og institusjoner. Å forsvare, styrke og videreutvikle det levende og brede folkestyret er en av venstresidens viktigste oppgaver i vårt århundre.

Internasjonalt går utviklingen i retning av at flere land avviker diktaturer, og at demokratiske institusjoner og rettigheter utvides. Samtidig ser vi at land utvikler seg økonomisk uten å utvikle et godt demokrati. Globale selskapers makt begrenser lands handlefrihet, og politisk styring med produksjon av varer og tjenester på en del områder reduseres. Mange viktige samfunnsavgjørelser fattes i lukkede rom hvor de som avgjørelsene angår, ikke har noen stemme, for eksempel på grunn av privatisering. Dette bidrar til en avmakt som kan svekke folks tiltro til de demokratiske institusjonene og partipolitikken.

En profesjonalisering av politikken kan øke avstanden mellom folk flest og det politiske systemet. Samtidig opplever vi på mange områder en økende politisk deltakelse og aktivitet utenom de tradisjonelle partipolitiske kanalene, både nasjonalt og internasjonalt.

SV vil være garantisten for det grunnleggende prinsippet om frie og hemmelige valg med allmenn stemmerett. Vi vil kompromissløst forsvare og styrke ytringsfriheten, organisasjonsfriheten og religionsfriheten, som er viktige forutsetninger for reelt demokrati.

I et demokrati kan ikke viktige samfunnsposisjoner gå i arv. SV vil derfor avskaffe monarkiet og innføre republikk som styringsform i Norge.

SV vil gjøre det lettere for personer med lovlig opphold i Norge å få stemmerett. Mange unge med kunnskaper og politisk engasjement får ikke sjansen til politisk påvirkning, derfor vil SV senke stemmerettsalderen og sikre ungdomsorganisasjoner innflytelse. SV vil arbeide for målrettede tiltak mot underrepresentasjon av kvinner og etniske minoriteter, og herunder øke bruken av kvotering.

Økt rettighetsfesting har vært viktig for utsatte grupper og som utvidelse av velferdsstaten. Når rettighetsfesting kombineres med begrensede ressurser, omfattende byråkrati eller kunstige markeder, stilles det omfattende krav til folk som vil bruke sine rettigheter. Lovfesting sikrer individets rettigheter gjennom å redusere folkevalgte og fagfolks makt, men det gir samtidig folkevalgte og eksperter tilsvarende mulighet til å fraskrive seg ansvaret for enkeltmenneskers skjebne. Rettighetsfesting uten fullfinansiering bidrar også til at lokaldemokratiet svekkes, fordi det binder opp kommunenes frie budsjettmidler. SV vil balansere dette gjennom å fullfinansiere de rettigheter som vedtas, tilstrebe universelle løsninger og ivareta demokratiet gjennom å begrense bruken av detaljert rettighetslovgivning.

En fri samfunnsdebatt er demokratiets livsnerve. SV vil derfor forsvare og styrke ytringsfrihetens kår. Forsvar for ytringsfriheten må imidlertid ikke forveksles med et forsvar for meningsinnholdet. SV vil bekjempe eierkonsentrasjon i media for å sikre gode kår for ytringsfrihet. SV vil styrke ansattes rett til å uttale seg offentlig om saker som angår arbeidsplassen, og vil bekjempe alle forsøk på å innskrenke arbeidstakernes ytringsfrihet.

Samene er Norges urfolk og har sine rettigheter nedfelt i ILO-konvensjonen og FN-erklæringen om urfolk. Det norske samfunnet må sikre samenes rett til å bevare og videreutvikle sitt språk, sin kultur og sine næringer, blant annet ved å styrke Sametinget. Også Norges fem nasjonale minoriteter – jøder, kvener, rom, romani og skogfinner – har en særegen historie og kultur de må gis rom til å bevare og videreutvikle.

Deltakelse

Fagorganisering er den viktigste strategien for å utvide vanlige folks økonomiske makt. Kapitalens internasjonalisering må møtes med en internasjonal arbeidssolidaritet. Vi må også utvikle nye økonomiske styringsredskaper, styrke eksisterende styringsordninger og utvide offentlig eierskap.

SV vil utvikle den tredje sektor i norsk økonomi og næringsliv, basert på samvirke og bedrifter eid av de ansatte. Demokrati på arbeidsplassen vil gi større innflytelse over arbeidshverdagen, stimulere til å finne mer effektive løsninger og gi mer fokus på trygge arbeidsplasser enn børsverdien i selskaper.

En styrking av vårt representative demokrati kan bare skje gjennom at avstanden mellom folk og elite reduseres. Det er viktig å sikre høy valgdeltagelse i alle lag av befolkningen. Åpenhet og informasjon er en forutsetning for aktiv deltakelse og muligheten for å påvirke politiske prosesser. SV vil arbeide for økt bruk av direkte demokrati, som folkeavstemninger og deltakende budsjettprosesser, for å gjøre folk flest til aktive og ansvarlige deltagere, ikke bare passive tilskuere til den politiske prosessen. SV vil slik arbeide for et sosialistisk folkestyre med utjevning av makt og eiendom.

Personvern

Personvern er rett til privatliv, hemmeligheter, integritet, selvutfoldelse og autonomi. Disse rettighetene sikrer at vi ikke mistenkeliggjøres unødige og muliggjør åpen politisk diskusjon. Personvernet er en grunnstein i et demokratisk samfunn og bidrar til personlig frihet.

De viktigste tjenestetilbyderne på Internett samler inn enorme mengder bruksdata som blant annet brukes til målrettet reklame og markedsføring. Mengden data om enkeltindivider gir selskapene som driver tjenestene stor makt. Samtidig har stater tatt i bruk masseovervåking og innført regelverk som gir myndighetene innsyn i personopplysninger samlet inn av private selskaper.

SV er mot masseovervåking. Personvern er en rettighet som står over myndigheters og private selskapers ønske om kontroll.

SV vil kjempe for at Norge skal ha et strengt regelverk for personvern basert på prinsippet om den enkeltes eiendomsrett til opplysninger om seg selv. Norske myndigheter må arbeide internasjonalt for strengere regelverk for beskyttelse av personopplysninger. Norge bør stille teknisk infrastruktur til rådighet for at grupper som opplever politisk overvåking fra eget regime.

Kultur

Kultur gjør samfunnet rikere og gir menneskene bedre muligheter til å utvikle sine egne, skapende evner. Kultur har en sterk egenverdi og bidrar til bedre helse, livskvalitet, utdanning, næringsutvikling og fred. Ikke minst kan kultur utfordre etablerte sannheter og sprengte grensene for hva som er normalt og akseptert.

Et hovedmål med kulturpolitikken må være å sikre alle mennesker tilgang til et mangfoldig kulturtilbud. SV vil bekjempe en utvikling der kommersialisering på kulturfeltet innsnevrer dette mangfoldet. Alle må gis mulighet til å oppleve kunstformer der de bor. Dette er en særlig utfordring for skolen og kunstinstitusjonene. I skolen må alle få muligheten til selv å arbeide med kunstneriske og estetiske uttrykk. Kulturskolen må bli et gratis tilbud til alle barn og unge.

SV vil arbeide for et inkluderende kulturliv hvor det er rom for både ”høyt” og ”lavt”, for profesjonelle og amatører. Vi vil motarbeide maktkonsentrasjon i kulturlivet gjennom en bred og mangfoldig kulturpolitikk.

Aktive og kvalifiserte kunstnere må kunne leve av sin kunst og ha arbeidsvilkår som gjør dem i stand til å skape kunst og kultur av høy kvalitet. Engasjementet som kommer til uttrykk gjennom ildsjeler i lokale lag og foreninger, bidrar til å bygge demokratiet og til å motvirke sosiale forskjeller. SV vil sikre gode rammevilkår for organisert og uorganisert frivillig aktivitet.

Likestilling mellom målformene nynorsk og bokmål er et viktig prinsipp. I språk- og litteraturpolitikken skal det offentlige sørge for at de offisielle språkene

bokmål, nynorsk, samisk og tegnspråk utvikles gjennom at det skapes og formidles rik og variert skjønnlitteratur og sakprosa. Bibliotekene skal være gratis og tilgjengelige for alle. I mediepolitikken er det særlig viktig å sikre kvalitet og mangfold.

Kulturminnevernpolitikken skal sørge for samfunnets felles hukommelse. SV vil ha en friluftslivs- og idrettspolitikk som både stimulerer til masseaktivitet og idrett på toppnivå. Kvinneidrett må prioriteres og verdsettes på lik linje som mannsidrett.

Migrasjon og mangfold

SV arbeider for et inkluderende samfunn der mangfold er grobunn for personlig og samfunnsmessig utvikling. SV mener at vi som samfunn har en plikt til å ta imot mennesker med beskyttelsesbehov og til å arbeide internasjonalt for å styrke rettighetene til mennesker på flukt. SV er et antirasistisk parti. Vi vil aktivt bekjempe rasisme, diskriminering og fremmedfrykt i samfunnet.

Migrasjon har vært en like selvsagt del av menneskenes historie som det å være bofast. Også norsk historie viser dette. Tidligere har en stor andel av vår befolkning utvandret til USA på jakt etter et bedre liv. Nå er det Norge som, i kraft av å være et rikt og trygt land, har tiltrukket seg mennesker som ønsker arbeid eller beskyttelse.

Migrasjon kan skje frivillig, som oftest økonomisk motivert, eller tvunget, for eksempel som følge av sult, krig eller menneskehandel. Det er gode grunner til å anta at den globale migrasjonen vil øke, på grunn av fattigdom, økologiske katastrofer, voldelige konflikter og befolkningsvekst.

Norge må føre en human og solidarisk flyktning- og asylpolitikk. Vi ønsker en liberal og regulert innvandring til Norge.

Behovet for arbeidskraft kommer til å øke i framtiden, ikke minst i offentlig sektor. Også innvandring vil være nødvendig for å dekke behovet for arbeidskraft i framtiden.

Mennesker med innvandrerbakgrunn, urbefolkning og nasjonale minoriteter gjør Norge til et flerkulturelt samfunn. Mennesker med bakgrunn i ulike kulturer lever sammen og påvirker hverandres liv. Mangfoldet i det flerkulturelle samfunnet er et gode. Det gjør samfunnet rikere på kunnskap, språk, kulturuttrykk, meninger og livssyn.

I det flerkulturelle samfunnet må det være rom for store forskjeller i levemåte, kultur og religion.

Men skal et slikt samfunn fungere, må det også finnes et sett med felles rettigheter og plikter i bunn. SV vil bygge det flerkulturelle samfunnet på demokrati, likestilling, menneskerettigheter, ytringsfrihet og sosial utjamning. Vår kamp for likestilling innebærer en støtte til individer og minoriteter som ønsker likebehandling og forståelse for sin kultur, men også at vi aldri kan godta

kulturelle eller religiøse unnskyldninger for diskriminering eller for å begrense den enkeltes frihet.

I en global verden blir det mer og mer vanlig at mennesker har flere tilhørigheter. Det trenger ikke å gjøre folk til mindre lojale borgere av Norge. Vårt fellesskap skal ha rom for mange måter å være norsk på.

I et samfunn med stort livssynsmangfold må staten være livssynsnøytral. SV arbeider for en sekulær stat. Et slikt samfunn krever imidlertid at livssynsfriheten er sterk. Gjennom prinsippet om en tolerant sekularisme vil vi arbeide for respekt for enkeltmenneskets rett til å tro, samtidig som fellesinstitusjonene i samfunnet er livssynsnøytrale. SV vil derfor avskaffe statskirkeordningen og sikre at offentlige institusjoner er livssynsnøytrale, samtidig som de enkelte trossamfunn får frihet og mulighet til å drive sin virksomhet.

Inkludering handler om at alle som bor i Norge skal ha like muligheter og plikter til å bidra og til å delta i fellesskapet. Inkludering er en toveis prosess. Både storsamfunnet og minoritetene må tilpasse seg. Innvandrerbefolkningen i Norge har generelt lavere utdanning og lavere inntekt, og rammes oftere av arbeidsledighet enn befolkningen som helhet. En politikk for arbeid til alle og mindre klasseforskjeller er derfor det viktigste bidraget til bedre inkludering. Arbeid og språkkunnskaper henger nøye sammen og er nøkkelen til et liv som aktiv deltaker i samfunnet.